

**แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
Guidelines for Development of Higher Order Thinking Skills for
Principles of Bangkok Primary Education Service Area Office**

พัชรา เดชโฮม¹ ศุภนิสา ทดลา²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในการศึกษาใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมี 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือครูผู้สอน จำนวน 327 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่ม โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 4 นำผลจากสามขั้นตอนดังกล่าว มาร่างข้อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

---

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา e-mail address : patchara.de@bsru.ac.th

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา e-mail address : sunisa.tu@bsru.ac.th

1. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและจำแนกรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดแก้ปัญหา และทักษะการคิดสร้างสรรค์

2. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่ามีแนวทางที่สำคัญ โดยพิจารณาจากประเด็นที่สำคัญแต่ละด้าน ดังนี้ 1) กระตุ้นให้ผู้บริหารเกิดการเรียนรู้ให้เกิดความอยากรู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยการมอบหมายงานที่มีความท้าทายความสามารถ 2) ฝึกให้ผู้บริหารต่อสู้อุปสรรคและความคับข้องใจ โดยการให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่คลุมเครือ 3) ฝึกให้ผู้บริหารพิจารณาปัญหาในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาปัญหาย่อย ๆ โดยการให้รู้จักบูรณาการปัญหาและเข้าใจปัญหาเหล่านั้น และ 4) ควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยการจัดบรรยายภาคภายในสถานศึกษาแบบเสรี ให้เกิดการสร้างหรือผลิตงานบางอย่างเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา

3. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า 1) สร้างความกระตือรือร้นหรือความอยากรู้อยากเห็น โดยการสร้างความท้าทายในการค้นหาสภาพความยากลำบากหรือสภาพปัญหา 2) ฝึกนิสัยที่ดีของการคิด โดยการจัดกิจกรรมจุดเน้น ด้วยการมีประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เน้นที่เป้าหมาย และข้อมูลย้อนกลับ และ 3) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อกระตุ้นให้เกิดทักษะในการสรุปปัญหาหรือข้อโต้แย้งจากข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล

4. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการคิดแก้ปัญหา พบว่า 1) การปลูกฝังการแก้ปัญหาทั้งความรู้และทักษะชีวิต โดยการจัดการอบรมให้ความรู้และฝึกประสบการณ์ 2) ฝึกให้ได้ทำความเข้าใจกับปัญหา ฝึกการมองปัญหาโดยใช้

ทั้งความรู้สึกรู้สึก และมุ่งแก้ปัญหา โดยการใช้กิจกรรมในสถานการณ์จริงสอดแทรก
ในกระบวนการบริหาร และ 3) การลงมือปฏิบัติ โดยการนำแผนที่วางไว้ไป
ปฏิบัติจริง และมีการกำกับตนเองในการแก้ปัญหา

ซึ่งมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ และถูกต้อง
ครอบคลุม สอดคล้องกับทฤษฎี หลักการ และแนวคิดตามกรอบการวิจัย

คำสำคัญ : ทักษะการคิดขั้นสูง ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to 1) The study issues about guidelines for development of higher order thinking skills for principles of Bangkok primary education service area office, 2) The guidelines for development of higher order thinking skills for principles of Bangkok primary education service area office. Four steps of the research method included both qualitative and quantitative approaches. Step 1 The conceptual framework of the study, Step 2, to study development of higher order thinking skills for principles was applied to teachers totaling 327 representatives obtained from sample random sampling method. The research instruments employed were questionnaires and semi-structured interview. Frequency, percentage, mean, and standard deviation were used to analyze the data. Step 3, focus group discussion with nine experts was arranged. The results were analyzed in terms of content analyses. Step 4, proposed guidelines for development of higher order thinking skills for principles of Bangkok primary education service area office. The results revealed as follows :

1. The issues about guidelines for development of higher order thinking skills for principles of Bangkok primary education service area office was in a high level in all factors. Considering each factor, the Critical Thinking skill, the Problem Solving skill, and Creativity skill were sorted from highest to lowest averages.

2. The result exposed that promotion and development of Creativity skill as follows : 1) To made activative of learning in addition for Higher Order by ordering those job, its would be challenge of ability 2) Training for Higher Order in strongly with failer and unclear situations by solving the problem with cooperate each other 3) Training for Higher Order consideration in all of the problem more over some of its by made to know problem integration and understood that and 4) Made of research work by then self apoon set up the environment to built or produce the useful things for schools

3. The result exposed that promotion and development of Critical Thinking skill as follows : 1) active or curiously building by made the challenge to finding difficult situation or problems 2) training for the god habit thinking by do the activity with that true experience, focus in the target and data feedback and 3) to do the activity of leadership building for activate skill in problem summarize or despite from the information with sensible

4. The result exposed that promotion and development of Problem Solving skill as follows : 1) cultivation to solving the problem all of knowledge and life skill by set up training for

learning and experience 2) training for made understanding with problems, teacher the problems with mind and focus to solve the problems by use activity ingest in a real situation of administration process and 3) action by using the Road map as plan into practice and control the self in solving problems.

Which were found propriety, feasibility, utility and accuracy with the theory, principles and concept of the research.

Keywords : Higher Order Thinking Skills, Principles

บทนำ

การศึกษาในยุค Thailand 4.0 มีความหมายมากกว่าการเตรียมความพร้อมของคนหรือให้ความรู้กับคนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ กล่าวคือ นอกจากให้ความรู้แล้ว ต้องทำให้เขาเป็นคนที่รักที่จะเรียนรู้มีคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วย นั่นก็คือการสร้างคนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไพฑูริย์ สินลาร์ตัน (2558 : 13) กล่าวถึงทักษะของคนไทยที่ควรพัฒนาสำหรับอนาคต 7 ประการ ดังนี้ คือ 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis) 2) ความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ (Creativity and Imagination) 3) มีผลผลิตและนวัตกรรม (Productivity and Innovation) 4) ทักษะการร่วมมือ เครือข่าย และการแก้ปัญหา (Cooperation and Problem Solving) 5) ทักษะการสื่อสารและมีความมั่นใจ (Communication and Self – Confident) 6) ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง (Leadership and Change) และ 7) ทักษะทางคุณธรรมและความรับผิดชอบ (Ethics and Responsibility) ซึ่งจากทักษะดังกล่าวข้างต้นจะพบว่า การคิดเป็นพฤติกรรมภายในที่เกิดจากกระบวนการทำงานของสมอง ในการรวบรวม

จัดระบบข้อมูลและประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดเป็นรูปร่างหรือมโนภาพที่เป็นเรื่องราวขึ้นในใจและสื่อสารออกมาโดยใช้คำพูดหรือแสดงออกการใช้ความคิดของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อการดำเนินชีวิต ผู้ที่มีความคิดเฉียบแหลม ทันสมัย ไม่เหมือนใคร คิดได้ก่อนใครจะเป็นผู้ที่ได้เปรียบในทุก ๆ ด้าน สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและประสบผลสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ความคิดของมนุษย์เป็นผลที่เกิดจากกลไกของสมองซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และเป็นไปตามธรรมชาติ ผลของการใช้ความคิดจะแสดงให้เห็นในลักษณะของการสรุปเป็นความคิดรวบยอด การจำแนกความแตกต่าง การจัดกลุ่ม การจัดระบบการแปลความหมายของข้อมูล รวมทั้งการสรุปอ้างอิง การเชื่อมโยงสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับข้อมูลที่ได้อาจเป็นความจริงที่สัมผัสได้ หรือเป็นเพียงจินตนาการที่ไม่อาจสัมผัสได้ ดังนั้น สมองจึงควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและคุณภาพของสมองมีได้อยู่ที่การมีสมองเท่านั้น แต่อยู่ที่การใช้สมองเป็นสำคัญ การฝึกทักษะกระบวนการคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่เยาวชนควรได้รับ การพัฒนาเพื่อให้เกิดความเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยทักษะการคิด เป็นคำที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของ การคิดและกลยุทธ์ทางปัญญาที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมซึ่งจะ ช่วยให้เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจนของการคิดนั้น ๆ และช่วยบุคคลประมวลข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิตินา แซมมณี และคณะ, 2544)

ทักษะการคิดเป็นศักยภาพอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการคิดได้หลายชนิด ทักษะการคิดจะแตกต่างกันตามลักษณะของการคิด อาทิ การรวบรวมสารสนเทศ การจัดเรียงสารสนเทศ การวิเคราะห์สารสนเทศ การสรุปความ การวางแผน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การตรวจสอบความก้าวหน้า การประเมินทางเลือก การตัดสินใจและอื่น ๆ (Lawson, 2002) ซึ่งทักษะการคิดขั้นสูงจะรวมถึงการสร้างข้อคิดเห็น การถามคำถาม การวิจัยการ

เปรียบเทียบ การแก้ปัญหาที่ไม่ซับซ้อนอย่างเป็นขั้นตอน การจัดการเกี่ยวกับข้อโต้แย้ง การนิยามสมมติฐานให้ครอบคลุม ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ความคิดในการจัดกระทำกับข้อมูลหรือเนื้อหาที่ได้รับมาซึ่งจะมีขั้นตอนหลายชั้น และต้อง ใช้กลยุทธ์ทางความคิดที่ซับซ้อน ลึกซึ้ง และสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้นในการประมวลองค์ความรู้ต่าง ๆ (Zohar and Schwartz, 2005) โดยการคิดขั้นสูงมีหลายประเภทซึ่งมีเอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้อธิบายไว้ในบริบทที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้จะกล่าวถึงการคิดขั้นสูง 3 ประเภท คือ 1) การคิดแก้ปัญหา (Problem solving) 2) การคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) และ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหาร

การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นกรอบสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552–2561) โดยมุ่งหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการบริหารและพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันจะมีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยสถานศึกษาจะมีอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองมากขึ้นทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับบทบาทหน้าที่เพื่อปฏิบัติงานบริหารการศึกษาในรูปแบบใหม่ได้อย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะทางการบริหารงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความพร้อม มีสมรรถนะและศักยภาพ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน สามารถบริหารจัดการศึกษาและดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล สามารถบริหารจัดการและสนับสนุนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่มีผลการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพของ Organization for

Economic Co-operation and Development : OECD ปี 2012 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง เพราะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่สำคัญที่สถาบันและองค์กรชั้นนำระดับโลกต่าง ๆ ให้ความสำคัญ

จากความสำคัญของการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาคนที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการคิดขั้นสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา คณะผู้วิจัยในฐานะเป็นนักการศึกษาสาขาบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะหาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยหวังว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะมีทักษะความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา เพื่อนำมาสู่การพัฒนาทางการบริหารในสถานศึกษา และสามารถนำเสนอความคิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเชิงเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพทักษะการคิดขั้นสูง และแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาและวิเคราะห์ระดับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย ทักษะการคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา เท่านั้น

2. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 37 โรงเรียน จำนวน 2,010 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 37 โรงเรียน ซึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างใน ธาณิชธำรงค์ ศิลปจารุ, 2557) โดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 327 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่จำแนก ตามสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จำนวน 11 โรงเรียน รวมจำนวน 11 ท่าน จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. ขอบเขตด้านเวลาและสถานที่ ได้แก่

ด้านเวลา : เดือน เมษายน 2560 – มีนาคม 2561

สถานที่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร” กลุ่มผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group) และตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) จากผู้เชี่ยวชาญ

มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
- ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
- ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ และถูกต้องครอบคลุม ของทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลโดยทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (ไพศาล วรคำ, 2556 : 317 - 319) ส่วนวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 3) ทักษะการคิดแก้ปัญหา การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (mean = $\bar{X}$) และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation = S.D.) มีการกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็น 5 ระดับ (ชุตีระ ระบอบ และคณะ, 2552) ดังนี้ ช่วงค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์เนื้อหา โดยการประมวล แยกแยะ แจกแจงแนวคิด คำพูดและสรุปสาระสำคัญตามประเด็นร่างแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 และขั้นตอนที่ 3 โดยใช้ตารางการวิเคราะห์ ได้แก่ ระดับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา และข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการพัฒนาทักษะการคิด

ชั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นนำไปพิจารณาประกอบในการสร้างแบบตรวจสอบรายการ (checklist) สอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดชั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ต่อไป

ผลของการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดชั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการรับราชการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมี 289 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 58.13 เพศชาย จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 41.87 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31– 40 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 39.45 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 65.74 ระยะเวลาในการรับราชการ ส่วนใหญ่ ระยะเวลา 11–15 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 34.26

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดชั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดชั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ภาพรวมทุกด้าน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ภาพรวมทุกด้าน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creativity)	4.17	0.86	มาก
2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)	4.29	0.87	มาก
3. ทักษะการคิดแก้ปัญหา (Problem Solving)	4.22	0.83	มาก
รวม	4.23	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวม สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85

เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.87 รองลงมา คือ ทักษะการคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) มีค่าเฉลี่ย 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 และ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มีค่าเฉลี่ย 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาทักษะการคิด
ขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ดังนี้

1. ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนา
ทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา ว่าเป็นทักษะการคิดที่มีขั้นตอน
หลายขั้น และต้องอาศัยทักษะการสื่อความหมายและทักษะการคิดที่เป็นแกน
หลาย ๆ ทักษะในแต่ละขั้น ซึ่งการคิดสร้างสรรค์ เน้นการคิดเพื่อให้ค้นพบ
สิ่งใหม่ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ หรือการสร้างสิ่งใหม่ที่แปลกแตกต่างจากเดิมและ
เป็นไปในทางที่ดีหรือพัฒนามากขึ้น ซึ่งจะเป็นการคิดได้หลายทิศหลายทาง
หรือคิดได้หลายคำตอบ และความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของ
สิ่งต่าง ๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป ซึ่งผู้
บริหารต้องมีความคิดแปลกใหม่ที่คนอื่นคิดไม่ถึงอยู่เสมอ เป็นคนที่กล้าคิด
กล้าทำกล้าสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ นำไปใช้ในการแก้ปัญหาให้เกิด
ประโยชน์กับตนเองและนำไปสู่การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อประโยชน์และ
ความก้าวหน้าของสังคม

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ จะมีลักษณะที่เป็น
คนมีสมาธิสูง ยอมรับสิ่งที่ไม่แน่นอนและเป็นสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้งและความ
ตึงเครียดได้มีความเต็มใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ทุกวันและมีความกล้า
หาญและศรัทธาที่จะผจญต่อสิ่งที่แปลกใหม่ เป็นคนง่าย ๆ ที่ไม่ยึดติดในพิธีรีตอง
เป็นคนที่มีความรับผิดชอบสูง มีวินัยสูง เป็นคนช่างฝัน มีจินตนาการ ผลงาน
ที่ออกมาจึงดูแปลกแหวกแนว มีความสามารถในการคิดพลิกแพลง แก้ปัญหา
ต่าง ๆ ให้ลุล่วงด้วยดี ไม่ชอบทำตามผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล มีจิตใจจดจ่อและผูกพัน
กับงาน มีความอดทนอย่างทรหด ไม่ยอมเลิกล้มอะไรง่าย ๆ หรือเป็นนักสู้ที่ดี
มีความคิดค้ำใจ หรือจินตนาการสูง มีลักษณะความเป็นผู้นำ พยายามถาม

คำถามและหาคำตอบใหม่ ๆ ที่กระตุ้นความคิดตลอดเวลา ซึ่งผู้บริหารที่จะสามารถนำพาสถานศึกษาของคนไปสู่เป้าหมายความสำเร็จได้ จะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความสามารถด้านการคิดพลิกแพลง แก้ปัญหาต่าง ๆ มีความคิดอิสระ มีจินตนาการ คิดในรูปแบบของความเป็นไปได้และด้านบุคลิกภาพ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้นำรับผิดชอบ มีวินัย มีสมาธิสูง กล้าแสดงออก เปิดเผย อ่อนไหวและมีอารมณ์ขัน ร่าเริง

2. ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยทัศนคติ ความรู้ และทักษะ โดยเป็นกระบวนการคิดในการประเมินข้อมูลโดยใช้เหตุผลและหลักฐาน เพื่อตัดสินใจข้อมูล เป็นการคิดที่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีเหตุผล เกี่ยวกับข้อมูลหรือสภาพการณ์ที่ปรากฏ โดยอาศัยความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเอง และข้อมูล หลักฐานที่เชื่อถือได้ แสวงหาความรู้ หรือความจริงเพื่อนำไปสู่การสรุปและตัดสินใจ อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งผู้บริหารต้องเป็นคนใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะมีลักษณะที่เป็นคนมีตัดสินใจสรุปปัญหาหรือข้อโต้แย้งเมื่อมีเหตุผลเพียงพอ สามารถสรุปปัญหาหรือข้อโต้แย้งจากข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัญหาหรือข้อโต้แย้งและสรุปเป็นกฎเกณฑ์ มองเห็นความแตกต่างระหว่างความเชื่อกับความจริงและความคิดเห็น ไม่ถือเอาบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นแบบฉบับในการตัดสินใจว่าใครดีใครเลว สามารถค้นหาความจริงได้ เป็นผู้ที่มีความสามารถจำแนกความน่าจะเป็นของข้อสรุปที่คาดคะเนจากสถานการณ์ที่กำหนดไว้ สามารถจำแนกได้ว่าข้อสรุปใดเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติทั่วไปที่ได้จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ดำเนินการตาม

ระเบียบแบบแผนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ วัตถุประสงค์ ระดับความรู้ และความเป็นผู้รู้ของผู้อื่น ใช้วิธีพูดที่เหมาะสมในการอภิปรายและเสนอความเห็นและ ใช้หรือมีปฏิกริยาต่อแนวความคิดหรือความเชื่อที่ผิด ๆ ด้วยกริยาที่เหมาะสม

3. ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึง การคิดแก้ปัญหา เป็นกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน มีเหตุมีผลด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่มีการกำหนดปัญหา วางแผน แก้ปัญหา ตั้งสมมติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล พิสูจน์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหา จะมีลักษณะที่เป็นคนที่รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำกล้าหาญ กล้าเผชิญความจริง มีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน สนใจสิ่งรอบด้าน มีวิธีการเลือกโดยการประเมินวิธีการเพื่อทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อพิจารณาหาสาเหตุสำคัญ ๆ ของปัญหา มีความคิดหลากหลายและคิดยืดหยุ่นมีความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ใจเย็น สุขุม รอบคอบ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยผ่านการตรวจสอบและเพิ่มความเชื่อถือในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสม ผู้วิจัยนำเสนอร่างรูปแบบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน ตรวจสอบแนวทางในประเด็น ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการใช้ประโยชน์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน มีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านการนำไปใช้

วิจารณ์ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและจำแนกรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ทักษะการคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) และทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group) พบว่า แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 1) กระตุ้นให้ผู้บริหารเกิดการเรียนรู้ให้เกิดความอยากรู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยการมอบหมายงานที่มีความท้าทายความสามารถ 2) ฝึกให้ผู้บริหารต่อสู้ความล้มเหลวและความคับข้องใจ โดยการให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา สถานการณ์ที่คลุมเครือ 3) ฝึกให้ผู้บริหารพิจารณาปัญหาในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาปัญหาย่อย ๆ โดยการให้รู้จักบูรณาการปัญหาและเข้าใจปัญหาเหล่านั้น และ 4) ควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยการจัดบรรยากาศภายในสถานศึกษาแบบเสรีให้เกิดการสร้างหรือผลิตงานบางอย่างเพื่อเป็นประโยชน์สถานศึกษา แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 1) สร้างความกระตือรือร้นหรือความอยากรู้อยากเห็น โดยการสร้างความท้าทายในการค้นหาสภาพความยากลำบากหรือสภาพปัญหา

2) ฝึกนิสัยที่ดีของการคิด โดยการจัดกิจกรรมจุดเน้น ด้วยการมีประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เน้นที่เป้าหมาย และข้อมูลย้อนกลับ และ 3) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อกระตุ้นให้เกิดทักษะในการสรุปปัญหาหรือข้อโต้แย้งจากข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการคิดแก้ปัญหา 1) การปลูกฝังการแก้ปัญหาทั้งความรู้และทักษะชีวิต โดยการจัดการอบรมให้ความรู้และฝึกประสบการณ์ 2) ฝึกให้ได้ทำความเข้าใจกับปัญหา ฝึกการมองปัญหาโดยใช้ทั้งความรู้สึก และมุ่งแก้ปัญหา โดยการใช้กิจกรรมในสถานการณ์จริงสอดแทรกในกระบวนการบริหาร และ 3) การลงมือปฏิบัติ โดยการนำแผนที่ย่างไว้ไปปฏิบัติจริง และมีการกำกับตนเองในการแก้ปัญหา

3. การตรวจสอบแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการตรวจสอบ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ ถูกต้องครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษาได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและจำแนกรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) ทักษะการคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) และทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี ชื่นบุญ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 281 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรัชต์ คลายมนต์ (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาความเข้าใจและความสามารถในการสอนวิทยาศาสตร์ ที่เน้นการคิดขั้นสูงของครูก่อนประจำการ โดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาการคิดขั้นสูงในการสอนวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่า ชุดกิจกรรมทุกชุด สามารถใช้พัฒนาความเข้าใจต่อการคิดขั้นสูงและความสามารถในการออกแบบการสอนที่เน้นการคิดขั้นสูงได้เป็นอย่างดี และครูก่อนประจำการสามารถสอนโดยเน้นการคิดขั้นสูงได้ไม่น้อยแตกต่างกันไป ขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่สอน ความพอเพียงของเวลาและเจตคติของครูก่อนประจำการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีความคิดแปลกใหม่ที่คนอื่นคิดไม่ถึงอยู่เสมอ ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารที่มีทักษะการคิดที่ดีต้องเป็นผู้ที่ใช้เหตุใช้ผลพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจอย่างใดต้องมีข้อมูลหลักฐานเพียงพอ ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า แนวทางที่จะช่วยพัฒนาทักษะของผู้บริหารได้จะต้องฝึกให้ทำความเข้าใจกับปัญหา สอดคล้องกับ สำเร็จ วงศ์ศักดิ์ดา (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ผู้บริหารเห็นว่าตนมีการปฏิบัติงานด้านการบริหารในสถานศึกษาตามรายการในแบบสอบถามอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสำหรับครูเกี่ยวกับ

พฤติกรรมภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก และความต้องการของครูต้องการให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำในระดับมาก และมีคุณธรรมและจริยธรรมในระดับมาก ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรจะต้องมีการคิดนอกกรอบ ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้บริหารควรจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐาน ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหา ผู้บริหารควรมีการประเมินสถานการณ์ สอดคล้องกับ สุกนธ์ สนิธพานนท์ และคณะ (2552 : 80-81) สรุปแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้นักเรียน ว่าครูผู้สอนมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักคิดในสิ่งที่เรียน รู้จักคิดในแง่ของการตีความหมายในรายละเอียด รู้จักขยายผลของสิ่งที่คิดและปรับสิ่งที่ได้จากการคิดดังกล่าวไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ฝึกให้นักเรียนได้รู้ปัญหา วิธีแก้ไขปัญหา บนพื้นฐานของข้อมูลต่าง ๆ โดยนำมาวิเคราะห์ พิจารณาความน่าเชื่อถือก่อนการตัดสินใจ ประเด็นสำคัญคือการสร้างให้นักเรียนรู้จักคิดก่อนทำ และสามารถอธิบายการกระทำของตนว่ามีเหตุผลอย่างไร การฝึกให้นักเรียนมีเหตุผลจะใช้คำถามว่า “ทำไม” ให้นักเรียนตอบ โดยมีพื้นฐานรองรับอยู่เสมอ ตลอดจนเมื่อมีการดำเนินงานตามแผนแล้วมีการประเมินผลการดำเนินงานนั้นจัดได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. แนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group) พบว่า

3.1 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 1) กระตุ้นให้ผู้บริหารเกิดการเรียนรู้ให้เกิดความอยากรู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยการมอบหมายงานที่มีความท้าทายความสามารถ 2) ฝึกให้ผู้บริหารต่อสู้ความล้มเหลวและความคับข้องใจ โดยการให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่คลุมเครือ 3) ฝึกให้ผู้บริหารพิจารณาปัญหาในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาปัญหาย่อย ๆ โดยการให้รู้จักบูรณาการปัญหาและเข้าใจปัญหาเหล่านั้น และ 4) ควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหารได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยการจัดบรรยากาศภายในสถานศึกษาแบบเสรี ให้เกิดการสร้างหรือผลิตงานบางอย่างเพื่อเป็นประโยชน์สถานศึกษา สอดคล้องกับ วิทยากร เชียงกูล (2551 : 15) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) ทฤษฎีกระดาษเปล่า (Blank paper theory) หมายถึงการไม่ตีกรอบความคิดผู้อื่น ไม่คิดถึงปัญหา อุปสรรค ขีดจำกัดหรือความเป็นไปไม่ได้ 2) การตั้งคำถาม (Inquiry) - ถามเหตุผล ว่า.....ทำไม - ถามสมมุติ ..... ถ้าเป็นอย่างนี้ แล้วจะอย่างไร - ถามเปรียบเทียบเชิงพัฒนา เช่น - อะไรที่คนอื่นทำแล้วแต่เรายังไม่ได้ทำ - เราทำได้ไหมและจะต้องรีบทำอะไร - อะไรที่เราทำแล้วแต่คนอื่นทำดีกว่า - ถามต่อเนื่อง เช่น .....ทำอะไร ทำได้ไหม ทำอย่างไร จะต้องเปลี่ยนแปลงอะไร 3) การเลียนแบบ (Synetics) คือ การทำให้แตกต่าง ก้าวหน้า ดีกว่าเดิมแล้วกระโดดไปสู่สิ่งใหม่

3.2 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1) สร้างความกระตือรือร้นหรือความอยากรู้อยากเห็น โดยการสร้างความท้าทายในการค้นหาสภาพความยากลำบากหรือสภาพปัญหา 2) ฝึกนิสัยที่ดีของการคิด โดยการจัดกิจกรรมจุดเน้น ด้วยการมีประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเน้นที่เป้าหมาย และข้อมูลย้อนกลับ และ 3) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อกระตุ้นให้เกิดทักษะในการสรุปปัญหาหรือข้อโต้แย้งจากข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2552 : 72-73) สรุปประโยชน์ของการรู้จักนำวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิตย่อม ดังนี้ 1) มีความมั่นใจในการเผชิญต่อปัญหาต่าง ๆ และแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ถูกทาง 2) สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล 3) มีบุคลิกภาพดี เป็นคนสุขุมรอบคอบ ละเอียดลออ ก่อนตัดสินใจในเรื่องใด จะต้องมึข้อมูลหลักฐานประกอบ แล้ววิเคราะห์ด้วยเหตุผลก่อนตัดสินใจ 4) ทำกิจการงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากมีระบบความคิดอย่างเป็นขั้นตอน 5) มีทักษะในการสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี ทั้งด้านการอ่าน เขียน ฟัง พูด 6) การพัฒนาวิธีคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณอยู่เสมอ ส่งผลให้สติปัญญาเฉียบแหลม พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง 7) เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย และ 8) เป็นผู้ปฏิบัติงานอยู่บนหลักการและเหตุผล ส่งผลให้งานสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

3.3 แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคิดแก้ปัญหา 1) การปลูกฝังการแก้ปัญหาทั้งความรู้และทักษะชีวิต โดยการจัดการอบรมให้ความรู้และฝึกประสบการณ์ 2) ฝึกให้ได้ทำความเข้าใจกับปัญหา ฝึกการมองปัญหาโดยใช้ทั้งความรู้สึก และมุ่งแก้ปัญหา โดยการใช้กิจกรรมในสถานการณ์จริงสอดแทรกในกระบวนการบริหาร และ 3) การลงมือปฏิบัติ โดยการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติจริง และมีการกำกับตนเองในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ บรูเนอร์ (ปิยดา ปัญญาศรี, 2545) ได้ศึกษาวิธีการคิดแก้ปัญหา และได้สรุปการคิดแก้ปัญหาของบุคคลนั้น ต้องการกลไกแห่งความสามารถในการอ้างอิง และจำแนกประเภทของสิ่งเร้าประสบการณ์รับรู้ต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของกระบวนการจัดประเภท ที่จะนำไปสู่การตอบสนอง ในขั้นตอนต่าง ๆ ในการคิดแก้ปัญหา มีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นรู้จักปัญหา (Problem isolation) เป็นขั้นที่บุคคลรู้จักสิ่งเร้าที่ตนกำลังเผชิญอยู่ว่าเป็นปัญหา 2) ขั้นแสวงหาเค้าเงื่อน (Search for cues) เป็นขั้นที่บุคคลใช้ความพยายามอย่างมากในการระลึกถึงประสบการณ์เดิม 3) ขั้นตอนตรวจสอบความถูกต้อง (Confirmation check)

ก่อนที่จะตอบสนองในลักษณะของการจัดประเภทหรือแยกแยะโครงสร้าง
เนื้อหา และ 4) ขั้นตอนการตัดสินใจตอบสนองที่สอดคล้องกับปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารไม่ชอบทำอะไรนอกกฎระเบียบ อยู่ระดับปานกลาง แสดงถึงผู้บริหารยึดมั่นในกฎระเบียบมากจนทำให้ตีกรอบของความคิดมาก ทำให้ไม่กล้าที่จะคิดนอกกรอบ

1.2 สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้บริหารจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐาน มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกข้อ ดังนั้นจึงต้องให้ความรู้กับผู้บริหารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารตนเอง

1.3 เพื่อให้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสูงขึ้น ควรมีการกระตุ้นให้ผู้บริหารเกิดการเรียนรู้ให้เกิดความอยากรู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยการมอบหมายงานที่มีความท้าทายความสามารถ

1.4 ผู้บริหารที่มีทักษะการคิดที่ดีต้องเป็นผู้ที่ใช้เหตุใช้ผลพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจอย่างใดต้องมีข้อมูลหลักฐานเพียงพอ และจะต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและความรู้อยู่เสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาองค์ประกอบการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา ว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลให้ได้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อแสวงหากลยุทธ์ในการสร้างทักษะการคิด
ขั้นสูงของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษามิติทักษะการคิดขั้นสูงของผู้บริหารสถาน
ศึกษาเพิ่มเติมจากทักษะทั้งสามทักษะที่ส่งต่อการบริหารสถานศึกษาในยุค
ไทยแลนด์ 4.0

เอกสารอ้างอิง

ชูติระ ระบอบ และคณะ. (2552). ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย.

ทิตนา เขมมณี. (2544). *วิทยาจัดการด้านความคิด*. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์
กรุ๊ปเมเนจเม้นท์.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย
SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนสามัญ
บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

ธานี ชั้นบุญ. (2551). *ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปะทุมธานี เขต 2.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์,
กรุงเทพฯ.*

ปิยดา ปัญญาศรี. (2545). *การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างนักเรียนที่มีแบบการเรียน
การอบรมเลี้ยงดู และระดับเขาวนปัญญาแตกต่างกัน. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.*

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2558). *ปฏิรูปการเรียนรู้ : ปฏิรูปการศึกษากลับทางจาก
ล่างขึ้นบน*. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิง จำกัด.

- ไพศาล วรคำ. (2556). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กภาพสินธุ์ :
ประธานการพิมพ์.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2556). การยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย
กระบวนการคิดวิเคราะห์. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ.
13(2). 125-139.
- วิทยากร เชียงกุล. 2551. จิตวิทยา ความฉลาด และความคิดสร้างสรรค์.
กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สำเร็จ วงศ์ศักดิ์. (2553). รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งผล
ต่อความสำเร็จในการบริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก) มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรุงเทพฯ.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2552). การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- สุภรัชต์ คลายมนต์. (2553). การพัฒนาความเข้าใจและความสามารถในการ
สอนวิทยาศาสตร์ ที่เน้นการคิดขั้นสูงของครูก่อนประจำการ.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Lawson, A. E. (2002). "At What Levels of Education is the Teaching
of Thinking Effective?." *Theory into practice*. 32 (3) :
170-178.
- Zohar, A. and N. Schwartz. (2005). "Assessing Teachers'
Pedagogical Knowledge in the Context of Teaching
Higher-order Thinking." *International Journal of Science
Education*. 27 (13) : 1595-1620.